

Gladan i Sverige

NILS KJELLÉN

(With a summary in
English: *The Red Kite
in Sweden*)

Historik

Gladan *Milvus milvus* har gammal hemortsrätt i Sverige där den först beskrevs av Söderwall omkring år 1500 (Tyrberg 1993). Förmodligen var den allmän redan då och på Linnés tid var Gladan en välkänd fågel. I början av 1800-talet gick nordgränsen för utbredningen genom Värmland, Dalarna och Gästrikland (Österlöf 1945). Sven Nilsson (1858) anger Gladan som allmän om sommaren i södra och mellersta Sverige (Tab. 1). Att den verkligen var vanlig framgår av det faktum att bönderna ansåg den vara vårens säkraste budbärare och i Skåne kallades den *gla* eller *glänta*. Omkring 1875 började en nedgång på allvar göra sig märkbar i Sverige, sannolikt främst betingad av mänsklig förföljelse. Minskningen var mest påtaglig i de nordligare områden där Gladan redan tidigare varit fåtalig. Strax före sekelskiftet skriver Gustav Kolthoff att Gladan fortfarande är vanlig i Skåne medan den i övrigt endast är sporadiskt förekommande upp till norra Uppland. År 1907 anser samme författare att: "Nu löper den uppenbar fara att helt utrotas om ingenting göres". Minskningen hade då gjort sig gällande även i Skåne, där Gladan försvunnit från nordvästra delen och minskat påtagligt i de mellersta delarna. Många röster höjdes nu för att Gladan skulle fredas, vilket ledde till att den blev fridlyst 1919. Effekten av detta tycks i alla fall ha varit att minskningstakten avtog. Omkring 1930 fanns Gladan fortfarande i södra sjöområdet och i nordöstra Skåne men betecknades som tämligen fåtalig.

Åren 1942-44 genomfördes den första heltäckande inventeringen (Österlöf 1945). Genom

upprop och personliga kontakter inkom uppgifter om 41 par, varav 13 i Skåne. Att detta utgör en minimisiffra förefaller uppenbart och rimligen häckade minst 100 par i Sverige vid denna tid. Från Skåne finns inga publicerade beståndsuppgifter från 1950-talet, men sjunkande sträck-siffror i Falsterbo antyder en minskande stam och den fortsatta nedgången i övriga landet är väl belagd. Bottenläget torde ha infallit under 1960-talet då beståndet sannolikt understeg 50 par.

År 1972 organiserades en inventering i Skåne (Svensson 1974). Häckningar konstaterades inom tre skilda områden. Flest Glador fanns i det sydliga sjöområdet och mindre antal i centrala Skåne norr om Ringsjöarna samt i nordost. Beståndet uppskattades till mellan 30 och 50 par. Då inventeringen på intet sätt kan anses ha varit heltäckande och det huvudsakliga fältarbetet utfördes under ruvningstiden, när Gladorna syns mindre än under inledningen av häckningsfasen, torde den senare siffran ligga närmare sanningen. Sträck-siffrorna i Falsterbo låg på samma nivå 1973-75 som i slutet av 1950-talet, vilket antyder ett gladbestånd av samma storleksordning.

Våren 1976 initierade Sveriges Ornitologiska Förening Projekt Glada (Sylvén 1976). Projektet har allt sedan starten finansierats med medel från Världsnaturfonden (WWF). Studier av de häckande Gladorna inleddes och kom efter några år att omfatta huvuddelen av det skånska (svenska) beståndet. Från slutet av 1970-talet finns detaljerade beståndsuppskattningar. Gladan har sedan början av detta decennium befunnit sig i en expansiv fas. Ökningen var till en början långsam och

Tab. 1. Publicerade uppskattningar av det svenska gladbeståndet. Inom parentes anges en modifierad uppskattning med ledning av nyare kunskap.
Published estimates of the Swedish Red Kite population.

1850	Allmän (1000-10 000 par)	Nilsson 1858
1875	Täml. allm., nedåtgående tendenser	Österlöf 1945
1900	Allmän i Skåne, sporadisk till Uppland	Österlöf 1945
1915	Bottenläge?	Österlöf 1945
1930	Svag ökning?	Österlöf 1945
1942-44	41 kända par (100 par)	Österlöf 1945
1950	27-45 par i Kronobergs län, Sm.	Bondesson m. fl. 1989
1960	50 par (80 par)	Blædel m. fl. 1961
1972	41 par i Skåne (50 par)	Svensson 1974
1978	60-70 par	Sylvén 1978
1982	80 par	Sylvén 1983
1985	120 par	Sylvén 1986
1986	150 par	Sylvén 1987
1991	350 par	Kjellén 1994
1993	480 par	Kjellén 1994
1996	730 par	Kjellén 1997a
1997	750 par	Denna studie

1978 uppskattades mellan 60 och 70 par häcka (Sylvén 1978), vilket stigit till 80 par 1982 (Sylvén 1983). Under 1980-talet accelererade ökningen bland annat understödd av ett antal goda häckningsår. Projekt Glada konstaterade i början av detta decennium en genomsnittlig årlig tillväxt på 9%, vilket innebär att beståndet fördubblas på 8 år. Totalt hittades minst 120 par 1985 (Sylvén 1986), medan 150 par uppskattades följande år (Sylvén 1987).

Nuvarande bestånd

Den kraftiga populationstillväxten i Skåne har fortsatt in på 1990-talet. Projekt Glada, som numera administreras av Skånes Ornitologiska Förening, har emellertid trappat ner verksamheten på senare år (Kjellén 1997a). Nu följs endast beståndet i en tidigare välundersökt, större provyta. Ytan omfattar 370 km² från Revingefältet i nordväst till Fyledalen i sydost. Området är mycket omväxlande med inslag av såväl löv- och barrskog, som ängsmark och åkerbygd. Här finns även slättsjöarna Krankesjön, Vombsjön, Snogeholmsjön, Sövdeshjön, Ellestadssjön och Krageholmsjön. Regionen var i början av 1970-talet ett av Gladans få starka fästen i landet och har alltsedan starten av Projekt Glada utgjort kärnområdet för studierna av häckningsutfallet.

Utvecklingen i Skåne speglas av täthetsökningen inom den undersökta provytan (Tab. 2). Sedan 1987 har antalet häckande par stigit från 38 till 102, vilket innebär en ökning med 168% på bara tio år! Förutom de 102 häckande paren fanns under

1997 ytterligare 13 territoriella par, för vilka häckning ej kunde fastställas, inom provytan. Ungproduktionen har under hela undersökningen fastställts genom räkning av antalet nyflygga eller nästan flygga ungar vid boet under högsommaren. Häckningsutfallet har efter några sämre år på 1970-talet legat på en stabilt hög nivå, med ett genomsnitt på 1,71 flygga ungar per häckningsförsök för hela tjuoårsperioden (Tab. 2), vilket är klart bättre än motsvarande siffror från kontinenten och Storbritannien. Under senare år är det främst andelen misslyckade häckningar som styr den totala ungtproduktionen, medan antalet ungar per lyckad häckning varit relativt konstant. Den ökade tätheten i kärnområdet har ännu inte lett till någon tydlig försämring av häckningsresultatet. En täthetsökning i samma takt måste dock rimligen så småningom få en negativ inverkan på ungtproduktionen och som framgår av Tab. 2 förefaller den snabba ökningen det senaste året också ha bromsat upp.

Hösten 1994 lämnade minst 615 ungfåglar landet via Falsterbo. En genom tidigare studier fastställd ungfågelsandel på 11% (Sylvén 1987, Kjellén 1990) bland de uppskattningsvis 750 övervintrarna följande vinter (Kjellén 1995) skulle innebära att 83 unga Glador fanns kvar i Skåne. Totalt alltså 698 ungfåglar. Med en registrerad genomsnittlig produktion på 1,88 ungar per häckningsförsök skulle detta motsvara 371 häckande par. Dessutom kan ett antal ungfåglar antas ha sträckt ut på andra platser än Falsterbo. Till exempel räknades under hösten 27 insträckande Glador vid

Hellebæk norr om Helsingør (Brian Rasmussen in litt.). Andra faktorer att ta hänsyn till är att en del unga Glador dött under eftersommaren och hösten samt att häckningsutfallet sannolikt var något lägre i de delar av landskapet som inte kontrollerades. Sammantaget bör detta innebära att det skånska gladbeståndet omfattade mer än 500 par 1994 (Kjellén 1995). Numera har vi en sämre kontroll på det växande gladbeståndet, varför en motsvarande beräkning inte blir rättvisande. Med ledning av den fortsatta ökningen och goda ungpåproduktionen i den inventerade provytan samt en fortsatt nykolonisation i andra delar av Skåne uppskattades det skånska beståndet 1995 till cirka 600 par (Kjellén 1996). Detta innebar att den årliga ökningstakten på 18 procent perioden 1986-91 minskat till 14 procent de senare fyra åren. I provytan har antalet häckande par ökat med i genomsnitt 13 procent mellan 1987 och 1996 (Tab. 2). En uppräkning med 13-14% från 1995 till följande år ger ett skånskt bestånd på cirka 680 par 1996 (Kjellén 1997a). Även om ingen ökning registrerades i det inventerade området till 1997 fortsätter spridningen i resten av landskapet varför 700 par snarast torde vara i underkant.

Spridningen norr om Skåne förefaller fortfarande gå förvånansvärt långsamt. Det är uppenbart att Gladorna i första hand väljer att bosätta sig i närheten av födelseorten. Från 1995 redovisas tio häckningar i Blekinge, 13 par i Halland och den första häckningen i Småland sedan försvinnandet i slutet av 1970-talet (Tyrberg 1996). Rimligtvis finns ytterligare några par i dessa landskap samt möjligen också något par i Västergötland och i Uppland där en lyckad häckning konstaterades redan 1989. Ett ökat antal ströfynd i många landskap lovar också gott för framtiden. Beståndet norr om Skåne torde i dagsläget dock inte omfatta mer än ett 50-tal par, vilket innebär ett samlat svenskt bestånd på 750 par.

Även i Danmark går spridningen relativt långsamt. I mitten av 1990-talet fanns endast drygt 30

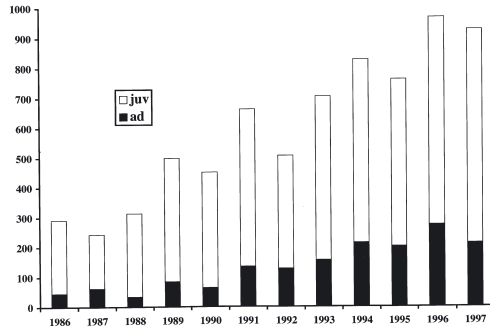

Fig. 1. Antalet utsträckande Glador i Falsterbo 1986-1997 uppdelade på adulta och juvenila.
Number of Red Kites migrating at Falsterbo 1986-1997 with adults and juveniles separated.

par, huvudsakligen på södra Jylland (Laursen 1994, Bomholt 1997). Den totala världspopulationen beräknades 1995 uppgå till 14 000 – 18 500 par varav 6600 – 10 500 par i Tyskland (Mebs 1994, Gensbøl 1995, Kostrzewa & Speer 1995).

Höststräck i Falsterbo

Gladan är den svenska rovfågel som koncentreras mest till Falsterbo med ungefär 62% av ungfåglaorna och 17% av de adulta registrerade på utsträck (Kjellén 1997c). I början av 1940-talet räknade Gustaf Rudebeck i medeltal 59 sträckare (Rudebeck 1950). Under perioden 1949-1960 sjönk genomsnittet från 62 inräknade Glador de första sex åren till 35 ex under de senare fem åren (Ulfstrand et al. 1974). Sedan 1973 genomförs standardiserade räkningar från den sydvästligaste udden, Nabben, i Naturvårdsverkets regi (Roos 1996) och sedan 1986 har köns- och åldersfördelningen hos de sträckande rovfåglaorna specialstuderats (Kjellén 1997b). Fig. 1 presenterar antalet sträckare, fördelat på adulta och juvenila, de senaste tolv

Tab. 2. Antalet par och häckningsresultat i den nu taxerade provytan 1987-97 samt totalt genom åren.
Number of pairs and breeding result in the study-area 1987-97.

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1977-97
Antal häckande par	38	48	56	65	73	79	79	86	98	106	102	1651
Par/km ²	0,10	0,13	0,15	0,18	0,20	0,21	0,21	0,23	0,26	0,29	0,28	
Ungar/häckn. försök	1,81	1,52	2,05	2,23	1,90	1,85	1,99	1,88	1,68	1,69	1,66	1,71
Ungar/lyckad häckn.	2,16	1,87	2,39	2,50	2,20	2,35	2,34	2,28	2,17	2,09	2,19	2,15
% misslyckade häckn.	16	19	14	11	14	22	15	17	22	19	25	19
Σ flygga ungar	69	73	115	145	139	146	157	162	165	186	169	2823

höstarna. Antalen har efterhand ökat kraftigt i takt med den snabba populationstillväxten och hösten 1996 sågs 969 Glador dra över mot Stevns Klint på Sjælland, den hittills högsta summan.

Redan i början av augusti dyker mindre antal upp på Falsterbohalvön. Dessa är ofta inte särskilt sträckbenägna och en relativt hög andel vänder. Antalen är sedan oftast små fram till mitten av september. En kraftig sträcktopp noteras vanligen i slutet av denna månad, men kan p. g. a. vädret ibland förskjutats till början av oktober. Antalen avtar sedan succesivt men ännu i början av november sträcker enstaka Glador. Gladan är förhållandevis kräsen när det gäller sträckväder och koncentreras ofta till fina sträckdagar med god termik. Högsta dagssumman hittills var 207 ex den 3 oktober 1996. En majoritet av de sträckande Gladorna utgörs av ungfåglar, medan flertalet adulta numera övervintrar i Skåne. Ungfågelsandelen har sedan 1986 legat på i medeltal 79%. De juvenila Gladorna sträcker i genomsnitt något tidigare på säsongen än de äldre fåglarna.

Övervintring

Ringmärkningsåterfynd visar att de svenska Gladorna flyttar mot sydväst och huvudsakligen övervintrar i Frankrike och på den Pyreneiska halvön (Kjellén 1994). Huvuddelen av de äldre återfynden utgörs av skjutna fåglar, men andelen skjutna har minskat i sen tid. Den minskade förföljelsen är troligen en av orsakerna bakom artens snabba expansion de senaste 20 åren.

Från att tidigare ha varit en ren flyttfågel började Gladan på 1960-talet att i viss utsträckning övervintra i Skåne (Ulfstrand & Johansson 1969). Till att börja med förekom övervintrande Glador främst i anslutning till en gemensam övernattningsplats vid Fyledalen. Dessa Glador utnyttjade främst en utfodringsplats som drevs av projektet från slutet av 1970-talet fram till vintern 1990/91. Efterhand upptäcktes nya övervintringskoncentrationer och parallellt ökade antalet observationer av ensamma vinterglador. Alla större övernattningslokaler har inventerats minst en gång per vinter efterhand som de kommit till projektets kännedom. Fågeln räknas när de i skymningen flyger in till nattloggen. Gladorna anländer till sina övervintringsplatser relativt sent och först i november, när utsträcket i Falsterbo i princip upphört, är vinterflockarna någorlunda fulltaliga. Milda vintrar minskar antalen redan i slutet av januari men normalt lämnar Gladorna vinterlokalen, till förmån för häckningsreviret, under februari-början av mars.

Hur många Glador övervintrar då i Skåne? Under 1970-talet fanns huvudsakligen en flock vid Fyledalen och en del utspridda enstaka fåglar. Det totala antalet övervintrare torde inte ha överstigit hundra under detta decennium. I början av 1980-talet upptäcktes nya koncentrationer vid Knickarp på södra delen av Romeleåsen, vid Bjäresjö i anslutning till Ystads soptipp, vid Torreberga söder om Staffanstorp och vid Björkeröd väster om Ringsjöarna. Vintern 1986/87 fanns förutom på de större lokalerna minst 30 Glador i landskapet vilket ger en summa på minst 280 övervintrare. Ökningen fortsatte sedan snabbt och vintern 1990/91 uppskattades det övervintrande beståndet till 600 Glador (Cherrug et al. 1992). Den största koncentrationen i Fyledalen omfattade då för första gången mer än 300 fåglar. Antalet där har sedan inte ökat nämnvärt vilket sannolikt hänger samman med att den speciella gladutfodringen upphörde. Flocken i Ringsjöbygden har fortsatt att öka kraftigt och det samma gäller sovplatsen vid Harlösa nordväst om Vombsjön. Samtidigt har antalet utspridda Glador i det skånska vinterlandskapet tilltagit med t. ex. ett ökande antal i slättbygden söder om Kristianstad. Vintern 1994/95 fanns minst 639 Glador på de kända övernattningsplatserna och en rimlig uppskattning torde vara totalt c:a 750 övervintrande Glador i Skåne. Numera är Gladorna så utspridda i landskapet vintertid att vi inte längre har full kontroll på läget, men ökningen torde ha fortsatt trots förhållandevis strängare vintrar de senaste åren. Enstaka vinterfynd har även gjorts i södra Halland.

Den ökande andelen övervintrare är säkert en av anledningarna bakom Gladans expansion. När den av projektet administrerade vinterutfodringen vid Fyledalen upphörde vintern 1990/91 uttrycktes farhågor om att Gladorna skulle få svårigheter att klara övervintringen och att häckningsresultatet skulle påverkas negativt. Även om antalet övervintrare i Fyledalen slutat att stiga har ökningen fortsatt i andra områden. Det finns heller ännu inga tydliga tecken på försämrad ungproduktion på grund av att fåglarna varit i sämre kondition efter vintern. Den högre andelen misslyckade häckningar de senaste åren (Tab. 2) torde snarare bero på ovanligt kyligt väder under våren.

Föda

Redan innan utfodringen upphörde fanns vinterglador på flera andra platser i Skåne. I syfte att utröna vad Gladorna lever av vintertid insamlades ett antal spybollar vid övernattningsplatsen i Fyledalen i januari 1995 (Kjellén 1996). En stor del av

dessa består av hårstrån som det inte varit möjligt att bestämma i detalj. Det är dock främst frågan om längre hår, dels från tamdjur som nöt och svin, dels från större gnagare som hare och kanin. Kortare hår från smågnagare förekommer endast i mindre utsträckning. Fjädrar hittades i drygt hälften av spybollarna. Huvuddelen av dessa torde härröra från tamhöns, medan anka och Fasan endast förekom i liten utsträckning. Den tredje stora gruppen utgörs av olika benfragment. Även dessa kommer sannolikt framför allt från tamdjur som nöt och höns. Identifierbara delar från smågnagare (som vattensork, åkersork och skogsmus) förekom endast i 12 procent av spybollarna. Det är helt uppenbart att avfall från mänskliga aktiviteter utgör ett markant inslag i dieten vintertid. Detta kan fåglarna hitta som rester på gödselstackar vid enskilda gårdar, avfall vid hönsrier och sopor på större tippar. En annan viktig faktor utgörs av trafikdödat vilt. Såväl harar och kaniner som Fasaner torde främst plockas längs vägarna, då Gladan knappast klarar av att fånga fullvuxna djur i god kondition. Smågnagare, som säkert fångas aktivt, torde näringsmässigt spela en mindre viktig roll vintertid. Gladorna ses ofta på vingarna över det skånska vinterlandskapet och har uppenbarligen en god förmåga att snabbt utnyttja tillfälliga näringsresurser.

I samband med kontrollen av häckningarna har sedan projektet startade ett stort antal bytesrester

insamlats. Bytesmaterialet hänför sig huvudsakligen till den senare delen av ungarnas botid i andra hälften av juni. Det består av lämningar insamlade i bon i samband med ringmärkning, men framför allt bytesrester och spybollar funna på marken i boets omedelbara närhet. Vid sådana tillfällen torde fjädrar generellt vara lättare att hitta än rester från däggdjur, groddjur och fiskar. Speciellt svårt är det att få en rättvisande bild av mängden fångad fisk. Trots dessa reservationer torde materialet ge en rättvisande bild av vilka arter som är mest betydelsefulla inom de olika bytesgrupperna. Drygt 2000 bytesrester insamlade under en tjuoårsperiod har redovisats (Kjellén 1996).

Däggdjuren utgör 16 procent av hela materialet. Drygt två tredjedelar av bytena består av gnagare. Bland dessa hittar vi två ungefär likstora grupper, dels kaniner, dels olika smågnagare. Framför allt mindre gnagare torde generellt lämna mindre rester än fåglar varför deras andel totalt sett sannolikt underskattas något. Medan smågnagarna fångas vid aktiv jakt kan en del av de större gnagarna förmodas utgöras av trafikdödat vilt. Det är dock uppenbart att Gladan dödar en hel del kanningar under sommarhalvåret. Även arter som igelkott, tamkatt, räv och rådjur är säkert främst trafikoffer. Att Gladorna även sommardag vittjar gödselstackar vid gårdarna och sotpippar visar inslaget av hushållsavfall och tamhöns. Tre fjärde-

delar av bytesresterna härrör från fåglar. Bland dessa dominerar kråkfåglarna stort med hela 50 procent, med ungefär lika del Skata, Råka och Kråka. I juni blir ungfåglarna självständiga och utgör, innan de lärt sig flyga ordentligt, favoritbyten för Gladorna. Andra viktiga fågelbyten är Fasan, Skrattnås, Ringduva och Stare, medan övriga arter torde spela mindre roll. Majoriteten av de fåglar som fångas av Gladorna i juni består av ungfåglar, medan vuxna individer i bra kondition normalt flyger ifrån de Glada. Inslaget av fåglar i dieten är därför mindre vid andra årstider.

De par som häckar nära sjöar tar ofta en stor andel fisk. Detta gäller t. ex. ett par vid Vombsjön där nästan enbart fjäll och fiskben hittas vid boet. När yrkesfiskaren tömmer sina bottengarn kastas normalt skräpfisken ut. Gladorna plockar sedan elegant de döda fiskarna från ytan, men torde normalt inte kunna fånga levande fisk. Flera av våra vanligaste fiskarter ingår i materialet men majoriteten har lämnats obestämda. Den totala fiskandelen på 8 procent kan som nämnts ovan förmodas vara i underkant. Även om enstaka groddjur ingår i dieten, torde de totalt sett vara av underordnad betydelse. Inte heller de insekter, typ gräshoppor och skalbaggar, som Gladan ibland fångar torde spela någon större roll. Gladan är i stor utsträckning en allätande generalist, som utnyttjar det som för tillfället finns tillgängligt inom jaktreviret (Cramp & Simmons 1980). Sylvé (1988) har visat att ungtproduktionen är positivt korrelerad till förekomsten av ängsmark i boets omedelbara närhet. Denna biotop innehåller en större mängd av de viktigaste bytesdjuren jämfört med ren åkermark. Vidare konstaterades att par med hög andel fisk i dieten hade högre häckningsframgång. En anledning till att Gladan har svårt att återkolonisera Småland antas vara att andelen av såväl åkermark som ängs- och betesmark i Kronobergs län under de senaste 30 åren minskad påtagligt, jämfört med de båda skåneläna (Sylvé 1988).

Flera personer har under åren medverkat i projektet och till alla dessa riktas ett varmt tack för hjälpen. Jag vill särskilt nämna Magnus Sylvé som var den som drog igång Projekt Glada och sedan ansvarade för verksamheten under många år. Drivmotor och ansvarig för huvuddelen av uppföljningen av häckningsresultatet samt koordinering av vinterräkningarna har hela tiden varit Per-Olof Andersson, Lund. Spybollarna analyserades av Uno Unger vid Zoologiska Institutionen i Göteborg. Projektet har finansierats av Världsnaturfonden WWF och administreras av Skånes Ornitologiska Förening (Leif Hanson).

Summary

The Red Kite in Sweden

The Red Kite was a common breeder in the southern third of Sweden up to the middle of the last century. After a steep decline it was protected in 1919. Estimates of the Swedish population are given in Tab. 1. The Swedish Red Kite Project has been running since 1976 financed by WWF. The population, being highly concentrated to Scania, has made a remarkable recovery, rising from a low of about 50 breeding pairs around 1970 to an estimated 750 pairs in 1997. The numbers in a study area in southern Scania is followed in detail each year. In this area the population has increased from 38 pairs in 1987 to 106 pairs in 1996 (Tab. 2). In spite of the markedly increased densities the breeding result has been good since 1987, with an average of 1.71 fledged young per breeding attempt. The number of migrating Red Kites at Falsterbo in autumn mirrors the population trend (Fig. 1). Juveniles constitute the majority of migrants, with an average of 79% during the latest twelve years. Ringing recoveries show that most Swedish kites migrate to France and Spain in winter. Increasing numbers of adult kites spend the winter in Scania nowadays, with around 750 kites in the winter 1994/95. Although organised winter feeding of kites ceased in 1990/91, no negative effects on the breeding results have so far been shown, and breeding results in the seasons following the rather cold winters during the last few years were likewise close to normal. Analysis of pellets collected at a winter roost in January shows that the kites primarily take road kills and waste from farms and garbage dumps in winter. All since the start of the project food remains have been collected at the nests in Scania in June and over 2000 food items identified. Among the mammals, rabbit and small rodents dominate, with smaller amounts of garbage and road kills. Birds comprise 76% of the total number of items. The most important prey is young corvids, taken shortly after they leave the nest. Other common species are Pheasant, Black-headed Gull, Wood Pigeon and Starling. Some pairs, nesting close to lakes, take much fish, although these probably are underrepresented in the material.

Referencer

- Blædel, N. (red.) 1961: Nordens Fåglar i Färg. Band 5. – Allhems förlag, Malmö.
- Bomholt, P. 1997: Bestanden af Rød Glente *Milvus milvus* i et censusområde i det sydøstlige Jylland, 1980-1995. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 91: 53-58.
- Bondesson, O., L.-G. Johannesson & K. Wahlström 1989: Gladan i Kronobergs län – en historisk tillbakablick. – *Milvus* 9: 10-36.
- Cherrug, S., O. Elleström, H.-Å. Gustavsson, M. Rellmar, R. Simonsson & P. Svensson 1992: Fåglar i Skåne 1991. – Anser, Suppl. 31.
- Cramp, S. & K. E. L. Simmons (red.) 1980: The birds of the Western Palearctic. Vol. 2. – Oxford University Press.
- Génsbøl, B. 1995: Rovfåglar i Europa, Nordafrika och Mellanöstern. – Norstedts, Stockholm.

- Kjellén, N. 1990: Köns- och ålderskillnader hos flyttande och övervintrande rovfåglar i Skåne. – Vår Fågelvärld 49: 211-220.
- Kjellén, N. 1994: Gladan i Sverige. Beståndsutveckling, flyttning och övervintring. – Vår Fågelvärld 53: 6-19.
- Kjellén, N. 1995: Projekt Glada. Årsrapport 1994. – Anser 34: 11-16.
- Kjellén, N. 1996: Projekt Glada. Årsrapport 1995. – Anser 35: 17-25.
- Kjellén, N. 1997a: Projekt Glada. Årsrapport 1996. – Anser 36: 77-82.
- Kjellén, N. 1997b: Ålders- och könsfördelning hos sträckande rovfåglar över Falsterbohalvön hösten 1996. – Anser 36: 99-121.
- Kjellén, N. 1997c: Importance of a bird migration hot spot: proportion of the Swedish population of various raptors observed on autumn migration at Falsterbo 1986-1995 and population changes reflected by the migration figures. – Ornis Svecica 7: 21-34.
- Kostrzewa, A. & G. Speer 1995: Greifvögel in Deutschland. Bestand, Situation, Schutz. – Aula Verlag, Wiesbaden.
- Laursen, J. T. 1994: Godt nyt om Glenten – god ynglesæson i Danmark. – Søravn 4.
- Mebs, T. 1994: Greifvögel Europas. Biologie, Bestandsverhältnisse, Bestandsgefährdung. – Franchk-Kosmos.
- Nilsson, S. 1858: Skandinavisk Fauna, Foglarna. – Gleerups, Lund.
- Roos, G. 1996: Sträckfågelräkning vid Falsterbo 1993-1994. – Rapport 4359, Naturvårdsverket.
- Rudebeck, G. 1950: Studies on Bird Migration. – Vår Fågelvärld, Suppl. 1.
- Svensson, S. 1974: Gladan *Milvus milvus* i Skåne 1972. – Anser 13: 1-12.
- Sylvén, M. 1976: Projekt Glada – en presentation. – Vår Fågelvärld 35: 307-310.
- Sylvén, M. 1978: Projekt Glada 1977-78. – Vår Fågelvärld 37: 366-370.
- Sylvén, M. 1983: Projekt Glada. Verksamhetsrapport för perioden 1981-1982. – Vår Fågelvärld 42: 106-114.
- Sylvén, M. 1986: Verksamheten inom Projekt Glada 1985. – Vår Fågelvärld 45: 163-166.
- Sylvén, M. 1987: Verksamheten inom Projekt Glada 1986. – Vår Fågelvärld 46: 137-143.
- Sylvén, M. 1988: Gladans *Milvus milvus* födoval och häckningsframgång i några olika svenska miljöer. Pp 137-146 i: Fåglar i jordbrukslandskapet. – Vår Fågelvärld, Suppl. 12.
- Tyrberg, T. 1993: En historik över förstafynd i Sverige. – Vår Fågelvärld 52: 14-28.
- Tyrberg, T. 1996: Fågelrapport för 1995. – Vår Fågelvärld, Suppl. 25: 67-118.
- Ulfstrand, S. & H. Johansson 1969: Gladans *Milvus milvus* övervintring i Skåne. – Vår Fågelvärld 28: 107-115.
- Ulfstrand, S., G. Roos, T. Alerstam & L. Österdahl 1974: Visible bird migration at Falsterbo, Sweden. – Vår Fågelvärld, Suppl. 8.
- Österlöf, B. 1945: Gladans (*Milvus milvus*) förekomst i Sverige. – Vår Fågelvärld 4: 101-136.

Antaget 10. maj 1998

Nils Kjellén
Avd. för Zoökologi
Ekologihuset
223 62 Lund
Sverige

